Год. XX. ПЕТЪКЪ, 4 ДЕКЕМВРИЙ 1909 ГОД. Брой 40.

Вѣстникъ „ВѢСТИ“
излазя три пѫти въ седмицата:
въ ПОНЕДѢЛНИКЪ, СРѢДА и ПЕТЪКЪ

РЕДАКЦИЯТА и АДМИНИСТРАЦИЯТА
се намиратъ въ Цариградъ — Шишли.
(CONSTANTINOPLE, CHICHLI).

Единъ брой 20 пари

ВѢСТИ

АБОНАМЕНТЪТЪ:
Въ Турско: 70 гроша (лира турска 108).
Въ странство: 15 франка.
За шесть мѣсеца — половината.

ЗА ОБЯВЛЕНИЯ:
всѣкога на четвъртата страница, се плаща въ прѣдплата по 3 пари или 5 стотинки на дума за първото обнародване, а за всѣко послѣдующе — половината; за годежни и свадбени извѣстия — 15 гроша или 3 лева.

ПОЛИТИКО-ОБЩЕСТВЕНЪ, НАУЧНО-КНИЖОВЕНЪ И ДУХОВЕНЪ ВѢСТНИКЪ

ДВѢ НАДГРОБНИ РѢЧИ

Читателитѣ ни знаятъ, че скопскитѣ власти сж арестували и завели дѣло противъ тримата българи, които сж държали рѣчи при погребението на войводата Василъ Стояновъ Аджарларски.

За да се види, да ли тия рѣчи съдържатъ нѣщо, което „подстрекава духоветѣ“ и „всѣва умраза между отоманскитѣ народности,“ ще прѣдадемъ точния текстъ на двѣ отъ тия рѣчи—тая на Д. Пандовъ и А. Михаиловъ, точенъ прѣписъ отъ които ни е изпратенъ.

При това, въ едната отъ тѣхъ читателитѣ ни ще намѣрятъ изложение на дѣлата на покойния войвода.

Ето рѣчьта на Д. п. Пандовъ:

Отечество мило, взимашъ ти все отборъ жертви. Ето прѣдъ насъ лежи такава.

Скопяни, Васила убиха, Василъ войводата вече не е между живитѣ! Кой бѣ Василъ?

На млади години той билъ кротко, мирно дѣте. Като порасналъ, бѣднотията го е накарала да стане момокъ, да пасе чужди овце. Като момокъ, изложенъ да прѣкарва денѣ, нощѣ на къра, той най-много е изпитвалъ неволитѣ отъ тежкия старъ режимъ. Неговиятъ простъ, но трѣзвенъ умъ, го е донесълъ до мисъльта, че такъвъ тежькъ животъ не е човѣшки животъ, за това се рѣшилъ да нарами пушка, за да се бие противъ непоносимитѣ тогавашни условия на живота, да се бори за свобода и правда.

Отъ начало той станалъ легаленъ работникъ на бившата революционна организация: съпроваждалъ е чети, прѣнасялъ е оржжие, до като билъ узнатъ, билъ осѫденъ на петгодишенъ затворъ, но слѣдъ като излѣжалъ 11 мѣсеца, билъ освободенъ. Освободенъ, той не е можалъ да се прѣдаде на мирна работа. Слѣдъ нѣкое врѣме той пакъ нарамва пушка и става четникъ отъ начало въ Кумановско. Четата въ Кумановско била разбита и той самъ тръгналъ да се върне въ Скопие. На нѣколко мѣста е билъ подгонванъ отъ потери, но той сполучливо се е укривалъ, като на едно мѣсто, въ една ръжь, цѣлъ день е прѣлежалъ на плѣщи, а на другото мѣсто—цѣлъ день се е хранилъ само съ восъкъ. Макаръ и при такива опасности, той сполучилъ да дойде въ Скопие. Тука се укривалъ нѣколко врѣме, до като си намѣрилъ момчета, образувалъ своя чета и пакъ хваналъ планината. Отъ начало се е причислилъ съ момчетата си въ четата на Бобе, а слѣдъ убийството на послѣдния, той почва да води чета и самъ, докато, най-послѣ, благодарение на способноститѣ му, бива избранъ за районенъ войвода въ Скопско. Като такъвъ, той е далъ нѣколко сполучливи сражения, отъ които ще спомена по-главнитѣ.

Еднажъ той бива откритъ въ Блатията. Спогнатъ отъ потерата, скрива се съ момчетата си въ бейската кула въ с. Ибраимово. Заобиколено било отъ потерата цѣлото село, открили ги въ кулата и почнало се сражение, което траяло прѣзъ цѣлия день. Прѣзъ нощьта, войводата издебналъ сгоденъ моментъ, хвърлилъ еднадвѣ бомби, разредилъ кордона отъ поте-

рата и могълъ да избѣга заедно съ четата си.

Другъ пѫть той, бидейки прѣдаденъ, бива открить въ Мирковци. И тука се завързало силно сражение, което е траяло прѣзъ цѣлия день. Като се стъмнило, зели да му прѣдлагатъ да се прѣдаде, като сѫ му давали разни обѣщания. Но той заявилъ, че мъртвитѣ имъ тѣла могатъ да прибератъ, но живи нѣма да се прѣдадатъ. Слѣдъ това било рѣшено да запалятъ кѫщата. Когато вече горѣла околната кѫща и се подхванала кѫщата, въ която била четата, момчетата намѣрили гайда и, прѣдъ грозящата ги опасность, тѣ надули гайдата и почнали хоро. Само войводата и двама-трима други дебнели добъръ моментъ да отворятъ пѫть и спасятъ четата. Василъ забѣлѣзалъ водителя на потерата, и съ единъ куршумъ го повалилъ; въ това врѣме станало въ потерата смущение. Войводата използувалъ смущението и далъ заповѣдь за избѣгване на четата, което и направила, слѣдъ като дала жертва единъ четникъ убитъ и единъ раненъ.

Трети пѫть било завързано сражение въ Пчиня. Тукъ сражението било жесточенo и самъ Василъ раненъ на нѣколко мѣста.

Участвувалъ е Василъ и въ други сражения и на всѣкждѣ се е отличавалъ съ умни дѣйствия и прѣдвидливость.

Като агитаторъ, той, макаръ и простъ човѣкъ, ималъ е силно влияние между селени и граждани. Билъ е благъ, кротъкъ, но, кждѣто трѣба, той е бивалъ строгъ и не се е оказвалъ излишно мекошавъ, когато е трѣбало нѣкого да накаже.

Къмъ другаритѣ си е бивалъ всѣкога добъръ, пазилъ ги е, никога първъ отъ нѣкждѣ не е избѣгвалъ, а правилъ това, слѣдъ като успѣвалъ да спаси момчетата си. Всѣкога е поучавалъ четницитѣ си да не ламтятъ за разкошъ въ облѣкло и храна, изтъквалъ имъ това, че тѣ сѫ нарамили пушки не за да продаватъ курулмакъ и да се хранятъ богато, а да служатъ на народа. „Соль и хлѣбъ да ядемъ," казвалъ той, „само свободенъ животъ да спечелимъ на горкия народъ."

Като се провъзгласи хуриетътъ, дѣлата на Васила се признаха като полезни дѣла за отечеството, затова, както на всички революционери, така и нему, бѣ прѣдложено да сложи оржжието и да слѣзе въ града. Отначало той се колебаялъ, но слѣдъ като се увѣрилъ въ сигурностьта на провъзгласената конституция, съгласилъ се да се прѣдаде.

Вие, граждани, бѣхте свидѣтели на тържественото му посрѣщане. Другарски нему му бѣше стискана рѫката, цѣлуваха го тѣзи, които отъ по-напрѣдъ го гонеха. Тѣ се убѣдиха, че Василъ не бѣ зложелателъ на милото ни отечество, а работникъ, за да настанатъ и въ него честити за народа дни. И доблестнитѣ младотурски офицери отдадоха му честь, каквато заслужваше.

Отъ тогава Василъ се прѣдаде на миренъ животъ и, напослѣдъкъ, намисли да се задоми, като се сгоди за любимата отъ него мома.

Но не било писано да се изпълни това негово желание. На 11 тоя мѣсецъ вечерьта, той, като се е връщалъ привечерь съ стария си чича въ кѫщи, тъкмо, когато да отвори портата, бива пронизанъ отъ куршумитѣ на нѣколко револверни изстрѣла. Като излизала, вѣроятно, душата му, изъ револвера му излизатъ два вистрѣла. Въ състоянието, въ което е билъ Василъ, естествено, тѣ не могли да улучатъ убиеца, но тия изстрѣли сѫ като протестъ противъ тъй недостойното, по единъ най-нечестенъ начинъ извършено негово убийство.

И тъй, бѣдниятъ Василъ не умрѣ съ пушка въ рѫжка, когато се бореше за свободата на милото си отечество, а било му писано да се търкулне тѣлото му по калнитѣ улици на Скопие отъ гнѫсната рѫжка на нѣкой грозенъ убийца.

Стани, Василе, да видишъ опечаленото събрание, което те съпровожда въ вѣчното ти жилище, стани да видишъ смазанитѣ отъ скърбь твои стари майка и баща, които обливатъ студеното ти тѣло съ горчиви сълзи, стани да видишъ нещастната ти годеница, която, на мѣсто съ бѣло вѣнчално було, е надвиснала надъ тебе въ черна промѣна! Нали свадба тъкмѣхме да ти играемъ, нали вече и фустана си купиль? Стани да го дадешъ за шиене, стани, нали тия дни подъ вѣнчило ще ходишъ?!

Лежи той неподвиженъ и вече нищо не е въ състояние да го събуди!

Кому бѣше нуженъ животътъ на Васила? Кой го уби? Да речемъ ли, че той бѣ излъганъ отъ ония, що му стискаха другарски ржката и що го цѣлуваха?—Не, може би, и тѣ се гнусятъ отъ грозното убийство, и тѣ, може би, заедно съ насъ, проклинатъ ржката на убиеца, който отне живота на единъ полезенъ гражданинъ. Въ това убийство има пръстъ друга ржка. Посѣгнаха на Василевия животъ, вѣроятно, хора, на които не имъ е приятно новосъздаденото положение, на които не имъ е приятенъ конституционниятъ режимъ въ прѣкрасното ни отечество. Но мислятъ ли тѣ, че, съ смъртьта на Васила, затриватъ ратницитѣ за свободата на отечеството и за защита и закрѣпване на конституцията? Не, защото Василъ и подобнитѣ нему дѣйци създадоха други такива работници, както между насъ така и между съотечественницитѣ ни, турци, които ще съумѣятъ да се борятъ, за да не се върне стариятъ режимъ, за да не пропадне конституцията. Само че горко на тѣзи, що ще си загинатъ прѣждеврѣменно, както Василъ. Да кажемъ ли вѣчная память на Василъ? Та той и тъй нѣма да бжде забравенъ никога. Трѣба да кажемъ намъ, на живитѣ, Господь паметь, умъ да дава, да се сплотимъ, за да се боримъ легално, съ всички законни срѣдства, та да не дадемъ да погине съ толкова трудъ спечелената конституция, а на Васила нека всички да кажемъ „Богъ да го прости.“

Ето и рѣчьта на г. А. Михайловъ.

„Граждани! Оставете покойника да види за послѣденъ пжть учрѣждението, което много му дължи появяването си! Оставете го да види лика си, като борецъ за свободата! Но не. Неговитѣ очи сж затворени; не могатъ да видятъ голѣмата разлика, що сжществува между лика му, когато е билъ борецъ за свободата, и сега като трупъ бездушенъ. Той бѣ силенъ съ пушка въ ржка, а сега като трупъ падна въ калъта отъ подла ржка.

Нѣма да описвамъ живота ти, Василе, но твоята смъртъ покри въ тжга клуба, който въ лицето ти виждаше едного отъ създателитѣ си; твоята смъртъ разтжжи цѣлия народъ, защото ти загина не като простъ гражданинъ, а като бившъ войвода. Василе, погледни и вижъ, твоята смъртъ опечали и всички, що помнятъ завръщането ти отъ гората; всички, що признаватъ заслугитѣ ти за отечеството; ето и тѣ придружаватъ леденото ти тѣло. Но ти мълчишъ; твоитѣ очи не виждатъ. Само духътъ ти сега се скита по Скопскитѣ гори и долини. Но стига ти, покойниче, върви тамъ, дѣто нѣма скърбь и неволи, но животъ вѣченъ; лека ти пръстъ! Аминъ“.

и само 3 гласували противъ.

СЛѢДЪ УБИЙСТВОТО НА ВАСИЛЪ АДЖАРЛАРСКИ

Както вече съобщихме, властитѣ въ Скопие сж арестували тримата оратори

на погребението на бившия войвода Василъ Стояновъ Аджарларски. На 16 м. м. е билъ арестуванъ г. Тома Питковъ, а на 24 г-да Дим. Пандовъ и Ат. Михаиловъ, учители въ скопското педагогическо училище, понеже рѣчитѣ и на тримата арестувани „всѣвали умраза и ненависть между отоманскитѣ народи". На постжпкитѣ за освобождението на арестуванитѣ срѣщу гаранция валията е отговорилъ, че освобождението имъ ще зависи само отъ рѣшението на сжда.

Населението въ Скопие е разтревожено отъ тия арести. Българитѣ готвили да свикатъ протестационно събрание. Между това, изъ града циркулирали слухове, че и тримата арестувани шѣли да бждатъ прѣдадени на военния сждъ, който щѣлъ да ги сжди по закона за четитѣ, понеже сж поощрявали духоветѣ на населението.

За да се види, има ли въ надгробнитѣ рѣчи на арестуванитѣ нѣщо прѣстжпно и „поощряваще духоветѣ", ний идущия пжть ще прѣдадемъ двѣ отъ тия рѣчи, съ пълния текстъ на които разполагаме.

ПОДРОБНОСТИ ПО УБИЙСТВОТО НА ВОЙВОДАТА ВАСИЛЪ СТОЯНОВЪ

(Писмо отъ Скопие)

Покойнятъ Василъ Стояновъ квартируваше въ така наречената „Карадагъ-махала" 20 минути отъ центра на града,— махала повече населена съ турци. Около $1\frac{1}{2}$ часътъ по турски, той, наедно съ чича си, човѣкъ съ прѣкарала възрасть, тръгналъ за дома си. По пѫтя билъ слѣденъ отъ убийцата, нѣкой си тютюнджи *Кюръ Расимъ*. Когато покойнятъ стигналъ до вратитѣ на кѫщата си, билъ застигнатъ отъ него и съ три вистрѣла смъртоносно раненъ. Говори се; че, както покойнятъ така и чичо му, гръмнали върху убийцата.

Убийцата, който прѣди нѣколко дни се освободилъ отъ затвора, още тамъ се заканилъ да извърши тоя подвигъ. Това се засвидѣтелствува отъ двама българи, които и прѣдупрѣдили покойния за заканата.

Въпрѣки показанията на двамата българи и онія на чичото на покойния, който позналъ убийцата, властьта се стрѣми да докаже, че убийството е извършено отъ българи, по нѣкакви политически съображения. Затова тя е арестувала българина бръснаръ Стефанъ, когото по инквизиторски начинъ изтезава, за да го застави да каже, че убиецътъ е билъ българинъ.

Вчера при стечение на хиляди народъ отъ разнитѣ нации, стана погребението.

Както въ черквата, така и въ двора й държаха се пламенни рѣчи. Слѣдъ това шествието потѣгли по Вардарското шосе и се спрѣ прѣдъ помѣщението на клуба, кждѣто, окаченъ и обвитъ въ трауръ, виси портретътъ на покойния. И тамъ се държа рѣчь. Слѣдъ това шествието се спрѣ прѣдъ Сръбската Митрополия, кждѣто митрополитътъ и духовенството му опѣха мъртвеца. Малко по-нататъкъ, прѣдъ Отоманската банка, шествието се спрѣ, за да изслуша рѣчьта на г. Тома Питковъ.

Съгласно програмата за погребението, шествието трѣбаше да мине каменния мостъ и обиколи и оттатъшното Вардарско шосе. На моста самъ пол. юдюръ поиска да го спре, като заяви, че, понеже погребението щѣло да стане въ черквата „Св. Димитрия", нѣмало нужда да се минава и оттатъкъ Вардаръ. Въ врѣме на разпрата между мюдюра и народа, двама арнаути извадили револверитѣ си готови да стрѣлятъ върху тълпата. Жени и дѣца изплашени търтиха на бѣгъ, настана страшна паника. Арнаутитѣ останаха необезпокоявани отъ никого. Както и да е, шествието, слѣдъ като обиколи, съгласно програмата, дойде въ черквата. И тукъ се държа послѣдна надгробна рѣчь.

Снощи около $11\frac{1}{2}$ часа по турски, меркезъ-каймаками и пол. мюдюръ сж отишли въ клуба и, отъ името на правителството, сж изказали съболезнования, като добавили, че убийцата билъ заловенъ и че подиръ 4—5 дни щѣлъ примѣрно да бжде наказанъ, т. е. че щѣлъ да бжде обѣсенъ прѣдъ кжщата на покойния.

Скопие, 15 ноември 1909 г.